

Stadsarchief

■ Kengetallen

In het jaar 1996 brachten 1.533 personen in totaal 5.415 bezoeken aan de studiezaal van het Stadsarchief. In vergelijking met het jaar 1995 werd de studiezaal ongeveer evenveel bezocht (bezoekers -1%; bezoeken +2%).

Ten aanzien van de acquisitie van particuliere archieven werd een zeer terughoudend beleid gevoerd, omdat het depot bijna vol is. Er werden derhalve maar zeven archieven verworven met een totale omvang van 61.5 strekkende meter. Op dat van de Godshuizen na (zie daarover nr. 1996-4) waren het steeds zeer kleine archieven. De meest interessante aanwinsten waren de archieven van de Sociëteit Casino en de voormalige BLOS (Bossche Lokale Omroep Stichting).

De vrijwilligers maakten er vorig jaar weer goed werk van. In het huizenregister werden 1.590 akten ingevoerd, zodat het totaal aantal akten op 31 december 3.465 bedroeg. Inmiddels is dit getal opgelopen tot 3.800. Verder werden er uit de doopboeken van 's-Hertogenbosch en Orthen ruim 17.000 dopen ingevoerd, waarmee het totaal aantal ingevoerde dopen uitkwam op 35.374. De groep vrijwilligers die zich inspant ten behoeve van het

<i>capaciteit depot Bloemenkamp</i>	5.075 meter
<i>waarvan bezet</i>	4.966 meter (98%)
<i>archieven afkomstig van de overheid</i>	59%
<i>aantal charters</i>	ca. 15.000 stuks
<i>aantal kaarten en tekeningen</i>	6.728
<i>fotocollectie</i>	ca. 365.000 stuks
<i>audiovisuele collectie</i>	1.342 stuks

toegankelijkheid van de archieven (gerekend naar omvang):

<i>ontsloten d.m.v. inventarissen</i>	45%
<i>idem d.m.v. plaatsingslijsten</i>	13%
<i>niet ontsloten</i>	42%

project 'Woon- en Leefcultuur' heeft inmiddels alle notariële protocollen doorgelopen en zij traceerden 7.000 boedelinventarissen die tussen 1650 en 1850 werden opgemaakt. Ook de heer Leget vervaardigde weer enkele uiterst belangrijke ingangen op de Bossche protocollen.

Hulde aan deze harde en enthousiaste werkers ! Voor liefhebbers geven we nog enkele cijfers uit een door het C.B.S. gehouden enquête (peildatum 1 juli 1996). (Zie grijs kader).

Het is de bedoeling om in de toekomst meer kengetallen te gaan verzamelen.

■ Regesten Geefhuis

Er is een herdruk verschenen van de eerste drie delen van de regestenlijst van oorkon-

den uit het archief van Tafel van de H. Geest van 's-Hertogenbosch, ook wel het Geefhuis genaamd. De delen bevatten ruim 1.000 regesten uit de periode 1271-1386 en zijn voorzien van indices op geografische namen (straten in de stad 's-Hertogenbosch, steden, dorpen en veldnamen) en op zaken. Als bijlage fungeert een lijst van procuratoren en provisoren van het Geefhuis in deze periode. De delen kosten fl. 12.50 per stuk, wanneer u ze afhaalt aan de balie van het Stadsarchief.

De drie delen zijn ook op één diskette verkrijgbaar à raison van fl. 37,50 het stuk (balieprijs). De omvang van deze bestanden is ongeveer 730 Kbyte. Bij verzending per post wordt in beide gevallen porti in rekening gebracht.

■ Nieuwe ingang op het Brabant van Pieter Breughel

Eind januari verscheen van de hand van Ton Kappelhof een nieuwe ingang op een bestand dat in origineel in het Algemeen Rijksarchief in Brussel berust en dat veel informatie bevat over het leven van de Brabanders in de tijd van de schilder Pieter Breughel de Oudere (ca. 1528 - 1569). Het gaat om een register aangelegd door een hoge Brusselse ambtenaar met daarin afschriften van vier soorten akten, namelijk:

- gratieverleningen door de vorst wegens zware misdrijven
- wettigingen van z.g. bastaarden
- vergunningen
- regelingen met betrekking tot de stedelijke financiën

Het recht om gratie te verlenen was voorbehouden aan de hertog van Brabant of aan enkele semi-vorstelijke heren zoals die van Breda en Bergen op Zoom. Personen die een misdrijf hadden begaan waarvoor zij eigenlijk de doodstraf verdienden, konden aan de hertog om gratie verzoeken. De verzoekschriften worden in de akten grotendeels weergegeven. De hele toedracht van de zaak wordt uitvoerig uit de doeken gedaan. Driftbuien en onbeheerste woede, aangewakkerd door drankmisbruik, leidden nogal eens tot mes-

sengevechten. De copieuze, 'Breugheliaanse' maaltijd eindigde dan wel in mineur. De gratieverlening ging overigens niet voor niets. De begunstigde moest zich vervolgens wenden tot de Soevereine Raad van Brabant, alwaar de akte werd geïnterineerd (een soort registratie). Pas daarna was hij geldig. Bij de Rekenkamer der Domeinen, ook te Brussel, moest de begunstigde langs om een som gelds te storten in de hertogelijke schatkist. De sommen die de rekenmeesters vroegen waren niet laag. Verder dienden er nog leges, pennengeld en zegelrechten te worden betaald. Voor niets ging toen ook de zon op. Bijna alle gratieverleningen volgden op een doodslag. De daders waren meestal mannen. De gratie zelf werd nogal eens verleend op Goede Vrijdag omdat Christus aan het kruis toen de 'goede' moordenaar zijn zonden vergaf. Het wettigen van bastaarden was eveneens een voorrecht van de vorst. Het waren veelal kinderen van edelen of geestelijken die door middel van een wettiging hun status trachtten te verbeteren. De vergunningen zijn zeer uiteenlopend van aard. Het meest komen voor vergunningen verleend aan dorpsbesturen om delen van de gemene gronden (de *gemeynte*) te verkopen, maar we vinden hier ook een vergunning in 1545 verleend aan de stad Grave om een houten

brug over de Maas te leggen. Dit project werd nooit gerealiseerd. Een vaste brug kwam er pas in 1929. De maatregelen rond de sanering van de stedelijke financiën vormen een vierde, betrekkelijk kleine, groep. Voor Noord-Brabant hebben zij betrekking op de steden 's-Hertogenbosch en Bergen op Zoom. De stadsbesturen kregen vaak verlof tot uitstel van betaling van hun renten. Deze ingang is ook weer alleen op diskette verkrijgbaar en kost aan de balie fl. 15,-. Voor verzending wordt fl. 5,- extra in rekening gebracht.

Ton Kappelhof
hoofd archieven ■